

T1. Günyüz, M. (2022). *Çocuk Edebiyatı Okumaları*. İstanbul: Erdem¹

Furkan EREN²

Melike Günyüz'ün yazdığı “Kök Metinler, Metinlerarası İlişkiler, Karşılaştırmalı Okumalar” alt başlığıyla yayınlanan *Çocuk Edebiyatı Okumaları* adlı eser Erdem Yayınları tarafından 2022 yılının nisan ayında yayımlanmıştır. Çocuk kitabı editörlüğü ve yayıncılığı da yapan Dr. Melike Günyüz bu kitabında eserlere derinlikli bir okuma yapmayı ve metinlerarasılık bağlamında çocuk edebiyatı eserlerini edebiyat kanonuyla ilişkilendirmeyi amaçlamıştır.

Eser “Resimli Çocuk Kitapları ile Sınırları Öğrenmek (s.14-38), Postmodern Bir Çocuk Anlatısı Olarak Küçük Ok Üçlemesini Metinlerarasılık Bağlamında Okumak (s.40-83), İlk Gençlik Edebiyatımızda Mitlerin ve Halk Hikâyelerinin Aktarımına Örnek Bir Metin: Yön-İz (s.84-129), Sorun Odaklı Çocuk Edebiyatı: Boşanmış Aile Çocuğu Olarak Edebiyatta Yer Almak (s.130-150) ve Göç Olgusunu Aktarmada Postmodernist Çocuk Edebiyatının İmkânları Üzerine (s.152-181)” olmak üzere beş

bölümden oluşmaktadır. Her bölümde ele alınan konudan ve ilgili kavramlarından bahsedilmiş ardından karşılaştırmalar ile örnek eserler üzerinden açıklanmaktadır.

Bir eğitim aracı olarak da kullanılan çocuk edebiyatı metinleri günümüzde güncel meselelere değinmeye başlamıştır. Bunların içinde eskiden konuşulmayan, tabu olan konular da vardır. Artık travmaya sebep olan konular da bilinçli bir şekilde uzmanlar tarafından ele alınmaktadır. Birinci bölüm olan “Resimli Çocuk Kitapları ile Sınırları Öğrenmek”te bu konulardan “mahremiyet eğitimi” ele alınmıştır. Yazar, resimlendirilmiş kitap ve resimli kitap farkını açıklayarak bu bağlamda etkileşim sebebiyle inceleme için “resimli kitaplar” seçmiştir. Bunun için de Maria Nikolajeva ve Carole Scott’ın “How Picturebooks Work (2013)” eserini temel almıştır.

İncelenecek olan eserler “Kırmızı Çizgi (2018), Ben Kaybolmam ki!, Ben Herkesle Gitmem ki!” eserleridir. Kırmızı Çizgi, Mahfouz Barrağ tarafından yazılmış ve Mona Yakzan ile Myra El Myr tarafından resimlenmiştir. “Ben Kaybolmam ki! (2020)” ve “Ben Herkesle Gitmem ki! (2020)” ise Dagmar Geisler tarafından yazılıp çizilmiştir. Sanat eseri, kültürden bağımsız ele alınmaz, hem de bu gibi çocuk eğitiminde hassas olan konularda. Bu sebeple seçilen kitaplardan “Kırmızı Çizgi” Orta Doğu kökenli yazar ve ressamların Orta Doğu’yu yansıttığı bir eserken diğer kitaplar Alman bir yazarın beyaz, orta sınıf Avrupasını yansıtmaktadır. İncelenen yerli eserlerde görsel anlatım zayıflığı nedeniyle çalışmaya dâhil edilememiştir.(s.37)

Kırmızı Çizgi’de, kırmızı çizgi metaforu üzerinden ülke, aile, ev ve beden sınırları anlatılmıştır. (s.25) “Ben Kaybolmam ki!”de küçük bir kızla bir oğlan çocuğunun pazarda kaybolması ve bu durum üzerine

¹ Günyüz, M. (2022). *Çocuk Edebiyatı Okumaları*. İstanbul: Erdem.

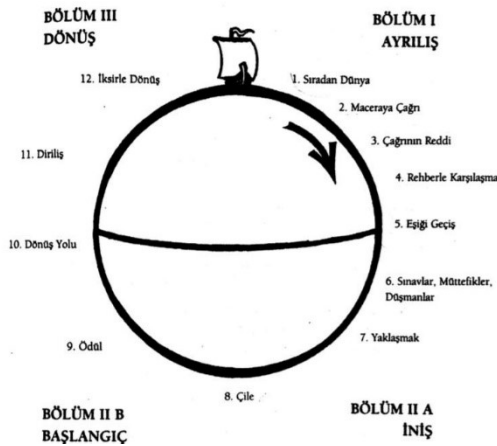
² YL Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, Türkçe Eğitimi BD (İstanbul, Türkiye), furkan.eren.fe@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9055-0203 [Tanıtma, kayıt tarihi: 01.11.2022-kabul tarihi: 20.11.2022; DOI: 10.5281/zenodo.7514186]

T1. Güneş, F., Kapıkıran, Ş., Susar-Kırmızı, F. İşçi, C., Akkaya, N., Aktay, S., Sidekli, S., Çetin-Altıntaş, E., Sulak, S.E., Kemiksiz, Ö., Bağcı-Ayrancı, B., Süğümlü, Ü., Karadağ, R., Yurdakal, İ.H., Altuğ, A. (2021). *Dijital Dönüşümde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı / N. Yücelşen

nasıl davranmaları gerektiği öykülenmiştir. (s.30) “Ben Herkesle Gitmem ki!” eserinde de “Yabancı kimdir?” sorusuna cevap verilmiştir. (s.35)

Postmodern Bir Çocuk Anlatısı Olarak Küçük Ok Üçlemesini Metinlerarasılık Bağlamında Okumak adlı ikinci bölümde ise “Çocuk edebiyatında metinlerarasılık neden önemlidir?” (s.41) sorusunu cevaplamak amaçlanmıştır. Bölüme göre çocuğun metinlerarası unsurları keşfedip zevk alması, yetişkin dünyasının metinlerine girmeye başlaması, “geçmiş deneyiminin şimdide yaşaması” açısından bu eserler önemlidir. Bu amaçla önce postmodernizm ve metinlerarasılık kavramlarının çocuk edebiyatındaki etkisi açıklanmış sonra da Şafak Tavkul’un yazıp resimlediği Küçük Ok’un Akıllara Zarar Maceraları adlı üçlemesi incelenmiştir. Üçlemede bulunan Dede Korkut yansımalarından, postmodern izlerden ve metinlerarasılık tekniklerinden örnekler verilmiştir. İkinci olarak da “Küçük Ok ile Galyalı Asteriks’in Maceraları Arasındaki Metinlerarasılık İlişkisi” alt başlığından bu iki eserin arasında kurulan metinlerarası ilişkilerden ve unsurlardan bahsedilmiştir. Bu alt başlık Fatma Kübra Kaya ile birlikte yazılmıştır. (s.65)

Küçük Ok üçlemesi ile Galyalı Asteriks’in Maceraları çizgiromanı metinlerarasılık bağlamında incelendiğinde ikisinin de tarihsel üst kurgu oluşturduğu, kök anlatı üzerinden yola çıktığı, anakronik yollar kullandığı, stilize edilmiş şiddete yer verdiği, iki eserinde milli stereotipler üzerine inşa edildiği ve kadının temsili konusundan ortaklıkları olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. İki seride de ortak motif olarak yozlaşmış bürokratların ve öteki üzerinden bir kimlik inşasının kullanıldığı belirtilmiştir.

“İlk Gençlik Edebiyatımızda Mitlerin ve Halk Hikâyelerinin Aktarımına Örnek Bir Metin: Yön-İz” isimli üçüncü bölüm, yazarın “*Üç Elma Mitoloji, Folklor ve Fantastik*” (ed. Burcu Bayer, Ketebe Yayınları) kitabında s.159-194 arasındaki bulunan yazısıdır. Bu bölümde önce çocuk edebiyatı, ilk gençlik ve genç edebiyatının sınırlarından bahsedilmiştir. Sınırları son derece muğlak olduğundan (s.86) bu ayırımın tam bir cevabı bulunmamaktadır.

Edebiyatımızda fantastik öğeler eskiden beri var olsa da dünya genelinde fantastik öğelerin artmasıyla yerli eserlerde de bir artış görülmüştür. Bu bölümün konusu

olan mit ve halk hikâyelerinin aktarımına örnek eser olarak Figen Yaman Coşar’ın Kayıp İsimler Krallığı üçlemesinin ilk kitabı olan Yön-İz (2013) seçilmiştir. Yayıncısı tarafından ortaokul öğrencilerine tavsiye ediliyor olmasından dolayı bu eser ilk gençlik kategorisine dâhil edilerek incelenmiştir. (s.91) Eserin seçilme sebebi ise Joseph Campbell’in Kahramanın Sonsuz Yolculuğu (The Hero with a Thousand Faces, 1949) eserinin tanımladığı süreçlerle birebir örtüşmesi ve “janr eklektizmine” bir örnek olmasıdır. (s.91) Bu çalışmada Christopher Vogler’in Yazarın Yolculuğu (The Writer’s Journey,1992) eserinde oluşturduğu şemanın Yön-İz kitabının kahramanı Yunus’un macerası ile uyumlu olup olmadığı sorgulanmıştır. (s.92)

Bölümünde devamında üç aşamadan ve 12 adımdan oluşan Vogler’in şeması incelenmiştir. Tüm adımların örnek eserle örtüştüğü bulunmuştur. Eserin ana karakteri Yunus’un da klasikleşmiş 12 adımı nasıl gerçekleştirdiği kitaptan alıntılarla gösterilmiştir. Bu kitabın seçilme sebebi sadece bu şemaya

T1. Güneş, F., Kapıkıran, Ş., Susar-Kırmızı, F. İşçi, C., Akkaya, N., Aktay, S., Sidekli, S., Çetin-Altıntaş, E., Sulak, S.E., Kemiksiz, Ö., Bağcı-Ayrancı, B., Süğümlü, Ü., Karadağ, R., Yurdakal, İ.H., Altuğ, A. (2021). *Dijital Dönüşümde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı / N. Yücelşen

uygun olması değildir. Farklı okumalara olanak vermesi de bir sebeptir. Eser, modernizm eleştirisi ve anlam arayışı açılarından da incelenebilir.

Bölümde değinilen bir diğer kavram da “janr eklektizmi”dir. Maria Nikolajeva’ya ait bu kavram “yazarların harmanlanmış eserler yaratmak için birçok janrı seçip kullanmasıdır.” (s.117) Kayıp İsimler Krallığı’nın da sözlü kültürü, mitolojik ve dini unsurları masala uygun olarak kullanması dolayısıyla eklektik bir eser olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak eserin, ilk gençlik çağına yönelik Türk edebiyatında yeni oluşan yazım türünün de ilk örneklerinden biri olduğu belirtilmiştir.(s.128)

Dördüncü bölüm “Sorun Odaklı Çocuk Edebiyatı: Boşanmış Aile Çocuğu Olarak Edebiyatta Yer Almak” yazarın 5-7 Ekim 2011 tarihinde yapılan 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunulan “Sorun Odaklı Çocuk Edebiyatı: Babamın Kedi Gözleri ve Sevgili Annelerim Kitapları Bağlamında Boşanmış Aile Çocuğu Olarak Edebiyatta Yer Almak” adlı bildirisinin genişletilerek yeniden yazılmış hâlidir.

Bu bölümde gerçekçilik ve karakter kurulumu üzerine durulmuştur. Northrop Frye’in karakter kategorileri açıklanmış (s.136) ve çocuk edebiyatında realizm akımından bahsedilmiştir. Realizm akımı, Türk ve dünya edebiyatından örneklerle açıklanmıştır. Batı’da gelişen “Yeni Gerçekçilik” akımının üzerinde durulmuştur. Bu akım postmodern bir tavırla güncel olarak hissedilen tüm sorunların çocuk edebiyatına konu olması gerektiğini savunur. Gençlerin kişisel ve toplumsal sorunları, bağımlılıklar, göç, ırkçılık, cinsellik, toplumun ezilen veya ihmal edilen kesimleri gibi riskli konuların yazımı hakkında devam eden bir tartışma vardır. Yeni gerçekçiler bu konuların da konuşulması gerektiğini savunurken bunların yazılmasından ve konuşulmasından çekinceleri olanlar da vardır. Çocukların bilmemeleri gereken konularla tanıştırılmasının onları korkutacağı veya kötü yola sürükleyeceği düşünülmektedir. (s.135)

Bahsedilen ve bunlara eklenebilecek konular çok fazladır. Bölümde Türkiye’de de özellikle milenyumla beraber ciddi bir şekilde hissedilen ve gözlemlenen “boşanmış aile çocuğu olmak” sorununa odaklanılmıştır. Bu konuda örnek eser olarak Sevim Ak’ın “Babamın Gözleri Kedi Gözleri (2002)” ve Sevinç Kuşoğlu’nun “Sevgili Annelerim (2003)” adlı eserleri seçilmiştir. Eserlerin ortak özelliği olarak iki ana karakterin de babalarının evden ayrılması, kahramanın gözünden yazılması ve baba özleminin işlenmesi belirlenmiştir. Eserlerin seçiminde karakter kurulumları, çocukların soruna karşı empati yaparak özdeşim kurabilmeleri, sorunu fark ettirme ve karşı koyma yöntemlerini öğretmeleri, didaktik bir üslup kullanmadan gerçeklik duygusunu başarıyla verebilmeleri, olay örgüsünün mantıklı ve tutarlı olması, yayımlandıkları günden beri yüksek satış sayılarına ulaşabilmeleri, yeni gerçekçiliğe uygun olmaları etkili olmuştur.

Son bölüm ise Göç Olgusunu Aktarmada Postmodernist Çocuk Edebiyatının İmkânları Üzerine başlığıyla yazılmıştır. Bu bölüm 37th IBBY International Congress (Moskova 10-12 Eylül 2021)’de sunulan “Immigrant Child Character From the Author’s Point of View: Re-Producing of Loneliness” bildiri metni genişletilerek hazırlanmıştır. (s.152)

Bu bölümde postmodernist edebiyatta resimli çocuk kitaplarının durumunun ve imkânlarının üzerinde durulmuştur. Goldstone’un resimli kitap özellikleri sıralanmıştır. (s.164) 2015’ten sonra Türkiye’deki metinlerde “göç” temalı telif ve tercüme eserlerde artış olduğunun gözlemlendiği belirtilmiştir. Göç ve göçle alakalı kavramların resimli çocuk edebiyatı eserlerindeki niteliğini incelemek için de Dönmedolap (2020), Karton Kutu (2018), Kayıktaki Çocuk (2018), Taştan Adımlar (2017), Başka Bir Yerde

Adres
Rumeli Eğitim Araştırmaları Dergisi
İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Türkçe
ve Sosyal Bilimler Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD
Cevizli, Kartal - İSTANBUL / TÜRKİYE 34865
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
Rumeli Journal of Education Studies
İstanbul Medeniyet University, Faculty of Education Sciences, Dep. of
Turkish and Social Sciences Education, Turkish Education Program
Cevizli, Kartal - İSTANBUL / TÜRKİYE 34865
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

T1. Güneş, F., Kapıkıran, Ş., Susar-Kırmızı, F. İşçi, C., Akkaya, N., Aktay, S., Sidekli, S., Çetin-Altıntaş, E., Sulak, S.E., Kemiksiz, Ö., Bağcı-Ayrancı, B., Süğümlü, Ü., Karadağ, R., Yurdakal, İ.H., Altuğ, A. (2021). *Dijital Dönüşümde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı / N. Yücelşen

Yaşasaydım (2017), Gumbür Gumbür (2021), Evinden Uzakta (Mülteci) (2017) ve Yolculuk (2016) metinleri seçilmiştir. Bu metinler üzerinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Göç, göçmen, mülteci, sığınmacı kavramlarından bahsedilmiştir.

Çocuk edebiyatı, işlevi ve amacı gereği çocuğu hayata hazırlamalıdır. Bu bağlamda milli kültür ve yabancı kültürle etkileşim bağlamında “ayna ya da pencere kitaplar”dan örnekler verilmiştir. Göç temalı kitapların iki okur grubuna hitap ettiği belirtilmiştir. Bunlar hem göçmenler hem de mukimlerdir; hatta hem bu grupların çocuk olanları hem de yetişkinleridir.

Göç temalı eserler incelendiğinde bazı ortaklıklar bulunmuştur. Bunlar zaman ve mekânın muğlaklığı, karakterlerin isimsizliği, eserlerdeki hikâyenin bitirilmeden okur tarafından tamamlanacak şekilde bırakılması, renk ve dokunun çağrışımından, duygusal etkisinden yararlanılması, anlamı tamamlayan hatta genişleten farklı anlatılar kullanılması, sayfaların yer değiştirilerek de okunabilmesidir. Her ne kadar mekân belirsiz olsa da yazarlar resimler aracılığıyla Suriye başta olmak üzere Orta Doğu’yu çağrıştıracak imgeler seçmiştir. Metinlerarasılığın sadece yazılar değil resim ve fotoğraflar üzerinden de olabileceği belirtilmiş ve örnek olarak Aylan bebek fotoğrafına yapılan gönderme resimlere kitapta yer verilmiştir.

Adres
Rumeli Eğitim Araştırmaları Dergisi
İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Türkçe
ve Sosyal Bilimler Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD
Cevizli, Kartal - İSTANBUL / TÜRKİYE 34865
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
Rumeli Journal of Education Studies
İstanbul Medeniyet University, Faculty of Education Sciences, Dep. of
Turkish and Social Sciences Education, Turkish Education Program
Cevizli, Kartal - İSTANBUL / TÜRKİYE 34865
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616